

NÁLEZY KULTURY S LINEÁRNÍ KERAMIKOU Z PAŠOVIC

Miroslav Vaškových, Slovácké muzeum, Uherské Hradiště

V letech 1985 a 1994 byly v Pašovicích při úpravách rodinných domů objeveny pozůstatky neolitických sídlištních objektů. I když nálezy z nich jsou nepočetné, můžeme je vcelku dobře datovat.

Ve východním okraji obce, v trati „Prostřední Stávání“, zvláště v ulici Záhumní bylo objeveno při stavbách rodinných domků ke konci minulého století několik neolitických objektů. Lokalita se nachází v západní části polní trati „Prostřední Stávání“ ve východním okraji obce. Sídlní aglomerace se nachází na nevýrazné vyvýšenině v nadmořské výšce 235 m n. m. na jižním úbočí Vizovických vrchů. Na západní straně je obtékána Pašovským potokem, na jihu ji vymezuje bezejmenný potůček.

Pravěké osídlení na trati „Záhumní“ je známo již z počátku minulého století. Ze svých terénních průzkumů ji znal už I. L. Červinka (ČERVINKA 1902, 95; týž 1908, 99), povrchové sběry zde prováděl i V. Hrubý. Z jeho sběrů odtud pochází především nálezy broušené kamenné industrie (dnes uloženo v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě, inv. č. 41, 753–755, 758). Roku 1988, při výkopu jámy na septik v domě č. 156, zde byly narušeny pravěké objekty, které prozkoumal Jiří Pavelčík (PAVELČÍK 1995). K období kultury s lineární keramikou (dále jen Lnk) bylo možné přiřadit pouze jednu jámu vyplněnou popelovitou hlínou promíšenou keramickými střepy a zvířecími kostmi. Roku 1994 prozkoumal Jiří Pavelčík další čtyři objekty kultury s lineární keramikou, tentokrát ve dvoře domu č. 216.¹

Pašovice, ul. Záhumní, č. 156

Při výkopu nového septiku na dvoře domu č. 156 byla narušena pravěká jáma. V profilu jámy se ve žluté hlíně vyrýsovala pod vrstvou ornice pozůstatek jejího půdorysu. Keramický materiál z jejího obsahu bylo možné přiřadit do období kultury s lineární keramikou (jen Lnk). Celkem zde bylo objeveno 60 kusů zlomků keramiky a dnes již nezjistitelný menší počet zvířecích kostí. Materiál je uložený v Muzeu Jana Amose Komenského v Uherském Brodě.

Popis dochovaného objektu:

Jáma dížovitého tvaru o průměru ústí cca 120 cm, průměru dna 180 cm a hloubku 100–120 cm. Zásyp byl tvořen černou hlínou promíšenou u vrchní části s popelem, dále keramickými střepy a zvířecími kostmi.

Pašovice, ul. Záhumní, č. 216

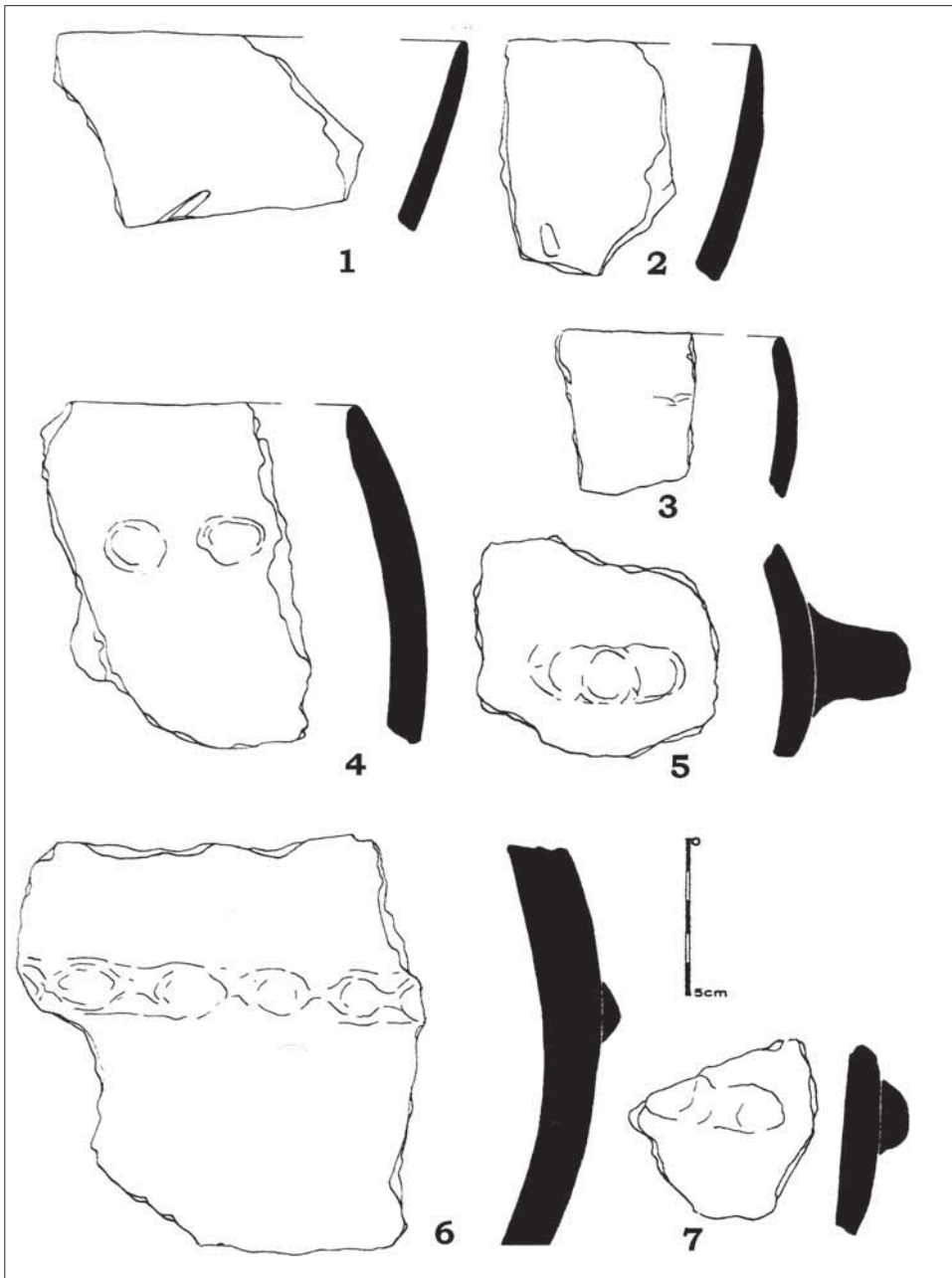
Další nálezy kultury s Lnk pochází z roku 1994, z domu č. 216, z výzkumu Jiřího Pavelčíka. Při hloubení sklepa ve dvoře usedlosti byly narušeny čtyři jámy vyplněné černou a tmavě hnědou hlínou. Nepočetný keramický materiál kultury s Lnk a železovské skupiny se nacházel u povrchu narušených objektů a byl výkopem smíchán tak, že nebylo možné rozpoznat, která jeho část náleží ke které jámě. Materiál z výzkumu je uložen ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti, inventurní čísla A 233 057–A 233 130, po povodni z roku 1997 však není dochován celý tak, jak byl zaevidován.

Popis dochovaných objektů:

Objekt č. 1

Jáma s kruhovitým ústím, rovnými stěnami a kotlovitým dnem. Zásyp tvořila černá hlína promíšená uhlíky a drobnými úlomky mazanice.

Rozměry: průměr ústí 102 cm, průměr dna 100 cm, hloubka 136 cm.

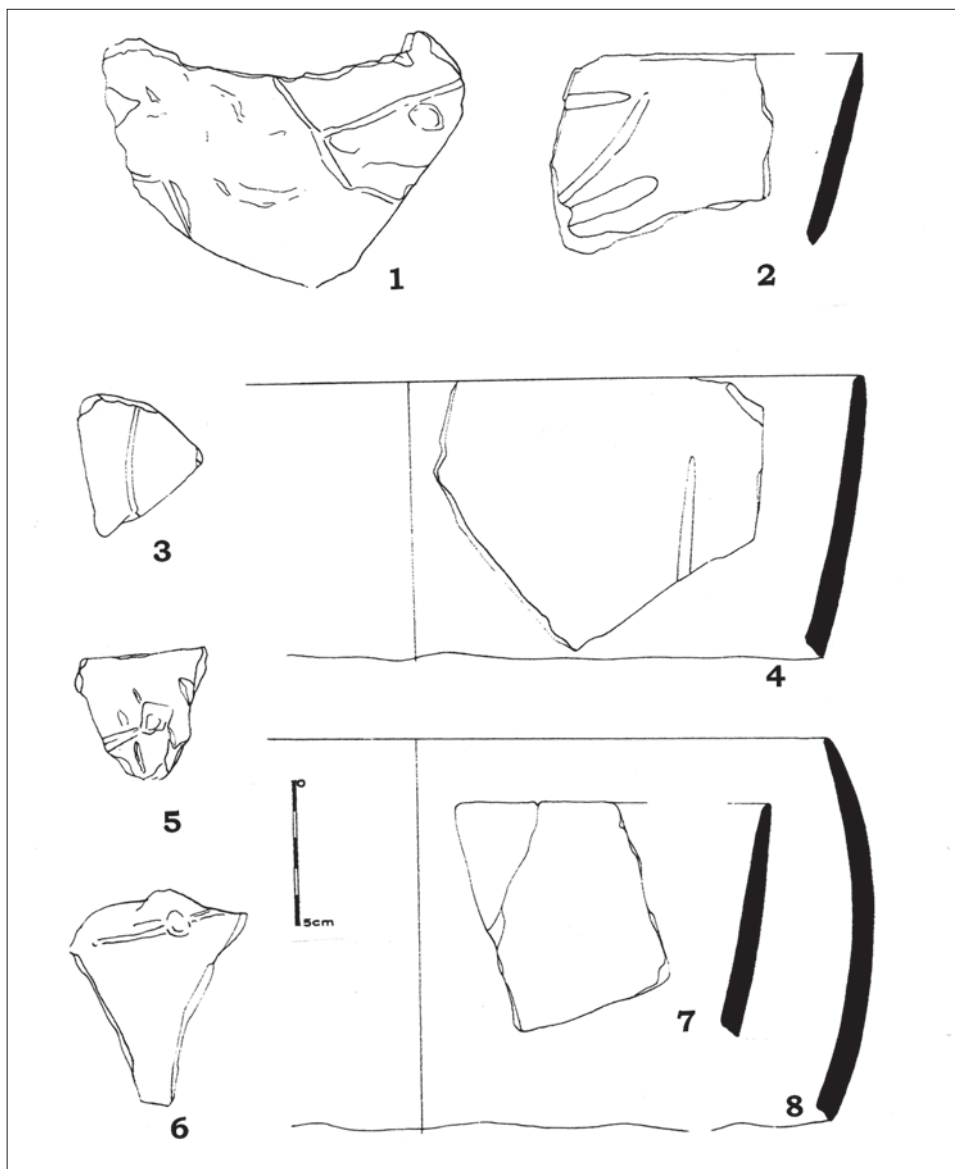

1. Pašovice, ul. Záhumní, č. 156, výběr keramického materiálu z objektu.

Objekt č. 2

Dížovitá jáma s původně zřejmě kruhovitým ústím, dno bylo rovné, ve stěny přecházelo mírným obloukem. Zásyp tvořila tmavě hnědá hlína s úlomky mazanice a uhlíků.

Rozměry: průměr ústí 108 cm, průměr dna 130 cm, hloubka 124 cm.

2. Pašovice, ul. Záhumní, č. 156, výběr keramického materiálu z objektu.

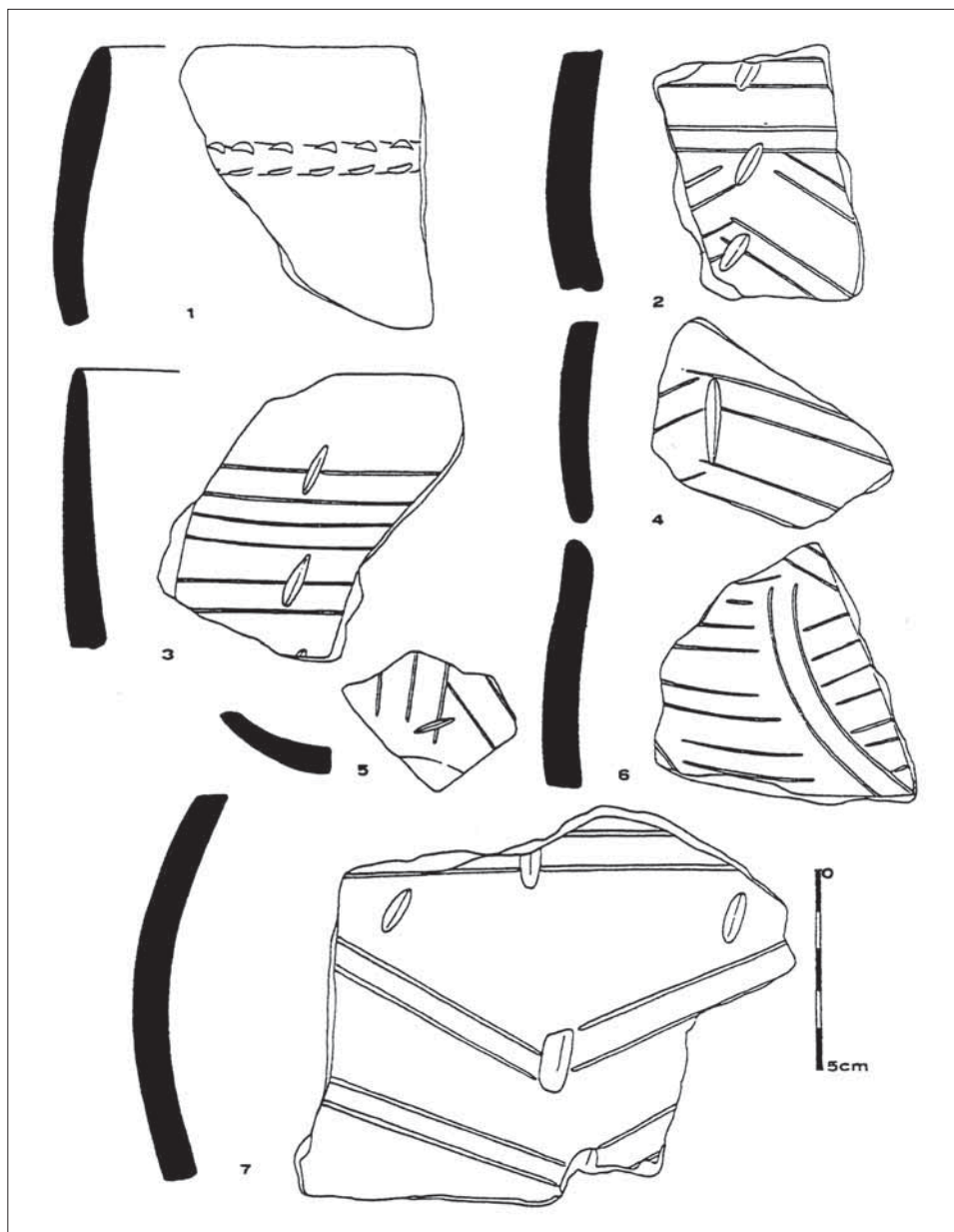
Objekt č. 3

Kotlovitá jáma s kruhovým ústím, rovnými stěnami a s mísovitým dnem. Zásyp tvořila černohnědá hlína prostoupená zhruba v polovině vrstvou žlutky, dno pokrývala 2–3 cm silná vrstva uhlíků.

Rozměry: průměr ústí 90 cm, průměr dna 90 cm, hloubka 130 cm.

Objekt č. 4

Jáma s rovným dnem, které přecházelo plynule obloukem v rovné stěny. Ústí bylo zřejmě kruhové. Zásyp tvořila tmavě hnědá hlína prostoupená drobnými úlomky mazanice a uhlíky.

3. Pašovice, ul. Záhumní, č. 216, výběr keramického materiálu z objektů.

Zhodnocení keramického materiálu

Keramický materiál ze všech objektů není početný. Dohromady čítá cca 130 ks zlomků keramiky kultury s Lnk a železovské skupiny. Keramiku je možné rozdělit na hrubostěnnou a tenkostěnnou, přičemž nálezy tenkostěnné keramiky mírně převažují.

Hrubostěnná keramika byla vyrobena především z hlíny s příměsí organické drti (plev, slámy). Povrch keramiky je hlazený, často vinou nekvalitního výpalu ovětráný. Výpal byl proveden většinou do šedých až okrových odstínů. Z hlediska tvarů se jednalo především

o kulovité a polokulovité nádoby (obr. 1:4, 6) mísovitých a hrncovitých tvarů. Výzdobu hrubé keramiky tvořily plastické horizontální prstované pásy (obr. 1:4–7) často v kombinaci s různými typy výčnělků. Zastoupen je jazykovitý výčnělek s prožlabeným vrcholem (obr. 1:5), horizontální eliptický (obr. 1:7) i kuželovitý dvojité výčnělek.

Tenkostěnná keramika byla vyrobena z plaveného materiálu s příměsí křemito-muskovitého písku a slídy. Povrch je hlazený až mírně leštěný. Výpal je kvalitní, tvrdý, provedený do obvyklých světle šedých a okrových odstínů. Typologicky můžeme doložit především mísovité nádoby (obr. 2:4, 7, 8) polokulovitých tvarů.

Ve výzdobě tenkostěnné keramiky převažují ryté linie s notovými značkami. Výzdoba je zhrublá, linie jsou nepravidelně rozmístěny na těle nádob. Linie obsahují i nestejné typy not, někdy se dostávají těsně k okraji linie (obr. 2:1) nebo i mimo ni, objevují se i linie nedotažené k notovým značkám. Linie jsou jednoduché i klikatkovitě lomené (obr. 2:1, 2), noty jsou vychýleny i mimo linie a mají různé tvary (kruhové, čočkovité, trojúhelníkovité). Notové značky jsou umístěny na lomech, konci i uprostřed rytých linií. Méně je zastoupen klasický geometrický výzdobný styl s patrnou předchozí geometrizací a notovými značkami s oválnými až kruhovými formami. Přesnější výzdobný motiv nelze pro zlomkovitost ve většině případů určit. Ojedinele je zastoupena i výzdoba nehtových vrypů ve vodorovné linii pod okrajem nádoby. Zastoupen je také železovský výzdobný styl (obr. 3:2–7). Z hlediska výzdoby jsou zastoupeny ryté dvoj pásy zhotovené pomocí dvouhrotého nástroje přeseknuté železovským zásekem čočkovitého (obr. 3:2) i úzkého delšího tvaru (obr. 3:3–4). Na jednom kusu (obr. 3:1) polokulovité nádoby se zaobleným okrajem je dochována výzdoba oběžné dvojlinie na výduti, tvořené pomocí trojúhelníkových kolků, ukazující na možný šárecký vliv ve středním Pomoraví. Z hlediska železovské výzdoby je zastoupena i její zhrublá varianta (obr. 3:7), kdy vodorovné ryté linie i zdvojené krokvice byly přeseknuty širokými nepravidelnými „záseky“, dva z nich se na dochovaném kusu objevují i mimo linie.

Závěr

Keramický materiál pocházející z prozkoumaných objektů kultury s Lnk a železovské skupiny v Pašovicích náleží do pozdní, II. fáze této kultury. Ve výzdobě můžeme pozorovat rozpad klasických geometrických motivů (v pojetí Z. Čižmáře tzv. degenerovaný výzdobný styl – Čižmář 1998, 117) v doprovodu se železovským výzdobným stylem. Soubor lze datovat předběžně nejspíše do fáze IIb kultury s Lnk. Podobné soubory se společným výskytem mladolineární a železovské keramiky známe z území Moravy i Rakouska (srov. Čižmář 1998, 124; Vaškových 2002). Přítomnost železovské keramiky na východní Moravě, byť v „hrubším“ výzdobném pojetí, může být výsledkem kulturního vlivu železovské skupiny v období mladší lineární keramiky.

Poznámka:

1 Za možnost publikování materiálu z Pašovic děkuji PhDr. Jiřímu Pavelčíkovi, CSc.

Prameny a literatura:

Č e r v i n k a, I., L. 1902: *Morava za pravěku*. Vlastivěda Moravská I, Země a lid. Brno.

Č e r v i n k a, I., L. 1908: *Moravské starožitnosti*. Kojetín na Hané.

Č i ž m á ř, Z. 1998: *Nástin relativní chronologie lineární keramiky na Moravě (Poznámky k vývoji výzdobného stylu)*. In: ČMM, Acta mus. Moraviae, Sci. soc. LXXXIII, 105–139.

P a v e l č í k, Jiří 1995: *Pašovice „Záhumní“*. Nálezové zprávy č. j. 20/95 a 34/95, archiv Slovákého muzea v Uherském Hradišti.

V a š k o v ý c h, M. 2002: *Nálezy železovské skupiny na jihovýchodní Moravě*. In: Přehled výzkumů 43 (2001), Brno, 31–49.

The Finds of Linear Pottery Culture from Pašovice

A b s t r a c t

During the construction of family houses, several Neolithic objects were unearthed on the East boundary of the village in the location "Prostřední Stávání", especially in the street Záhumní. The location is situated in the West part of the field location "Prostřední Stávání" on the East boundary of the village. The settlement agglomeration is located on a mild elevation, in the altitude of 235 m above the sea level on the Southern foothills of the Vizovice hills. In the West, it is lined with Pašovský potok brook, while in the South its boundary is marked by a nameless stream.

The pottery material from all of the objects is not numerous. In total, it consists of 130 pieces of fragments of pottery of LPC (linear pottery culture) and of Želiez group. The pottery can be divided into thin- and thick-sided, while the thin-sided fragments are slightly more numerous.

The material originating from the examined objects of LPC and Želiez group in Pašovice belongs to the late, second phase of this culture. In the decoration, we can notice disappearance of the classic geometric ornaments (Z. Čižmář calls this a degenerated ornamentation style – Čižmář 1998,117) accompanied by the Želiez-style decorations. Similar sets with co-appearance of late linear and Želiez pottery have been described in Moravia and Austria (cf. Čižmář 1998, 124; Vaškových 2002). The presence of Želiez pottery in the East Moravia, even in its "coarse" decorative form, can be a result of the cultural influence of the Želiez group in the late period of linear pottery.

Kultur der Linearkeramik in Funden aus Pašovice

Z u s a m m e n f a s s u n g

Am östlichen Rand der Gemeinde Pašovice in der Flur „Prostřední Stávání“, insbesondere dann in der Straße Záhumní wurden gegen Ende des vorigen Jahrhunderts auf den Baustellen von Familienhäusern einige neolithische Objekte entdeckt. Die Lokalität befindet sich im westlichen Teil der Flur „Prostřední Stávání“ am östlichen Rand der Gemeinde. Die Siedlungsagglomeration befindet sich auf einer unscheinbaren Höhe von 235 m über den Meeresspiegel am Südhang der Berge Vizovické vrchy. Auf der Westseite ist sie vom Bach Pašovský umflossen, im Süden von einem namenlosen kleinen Bach abgegrenzt.

Das keramische Material aus allen Objekten ist nicht sehr reichhaltig. Insgesamt zählt es 130 Stück keramische Bruchstücke der Kultur der Linearkeramik und der Želiezovce-Gruppe. Die Keramik kann man in dick- und dünnwandige einteilen, wobei die dünnwandigen Funde leicht überwiegen.

Das keramische Material aus den untersuchten Objekten der Kultur der Linearkeramik und der Želiezovce-Gruppe in Pašovice gehört in die Spätphase (II. Stufe) dieser Kultur. In der Dekoration ist der Zerfall von klassischen geometrischen Motiven zu merken (laut Auffassung von Z. Čižmář der so genannte degenerierte Verzierungsstil – Čižmář 1998, 117) in Begleitung des Želiezovce-Verzierungsstils. Der Komplex kann vorläufig wahrscheinlich in die IIb-Stufe der Kultur der Linearkeramik datiert werden. Ähnliche Komplexe, die junglineare und zugleich Želiezovce-Keramik beinhalten, sind aus Mähren und Österreich bekannt (vgl. Čižmář 1998, 124; Vaškových 2002). Die Anwesenheit der Želiezovce-Keramik in Ostmähren, wenn auch etwas „gröber“ verziert, kann als Ergebnis des kulturellen Einflusses der Želiezovce-Gruppe in der Zeit der jüngeren Linearkeramik angesehen werden.